

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Velan maksun peräyttäminen konkurssissa

Kantakoski, Sara

2014 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Velan maksun peräyttäminen konkurssissa

Sara Kantakoski
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2014

Sara Kantakoski

Velan maksun peräyttäminen konkurssissa

Vuosi 2014

Sivumäärä 35

Opinnäytetyö käsittelee velan maksun peräyttämistä konkurssipesään konkurssimenettelyssä takaisinsaantilain 10 §:n perusteella. Selvityksessä käydään läpi konkurssi- ja takaisinsaanti-menettelyn pääpiirteet sekä keskeisiä käsitteitä, kuten takaisinsaantiaikaa, määräpäivää ja läheisen käsitettä.

Konkurssitakaisinsaanti on velkojien perimiskeino, jolla pyritään takaamaan velkojien välinen tasa-arvo ja suojaaminen. Takaisinsaannin avulla hankitaan velkojilla loukkaavalla tavalla siirtynyt varallisuus takaisin velkojien piiriin eli konkurssipesään. Takaisinsaannin tavoitteena on palauttaa konkurssipesä siihen tilaan, jossa se olisi ollut ilman velallisen tekemiä oikeustoimia.

Työssä käyn läpi konkurssimenettelyn ja konkurssitakaisinsaannin pääpiirteet. Selvityksen ulkopuolelle on jätetty takaisinsaantilain soveltaminen ulosotto- ja saneerausmenettelyissä. Päähuomio työssäni on takaisinsaantilain 10 §:n ja sen soveltamisen kuvaaminen sekä läpi käydä keskeistä lainkohdan soveltamista oikeuskäytännössä. Tämän lisäksi selvitetään velan maksun peräyttämiseen liittyviä peruskäsitteitä.

Sara Kantakoski
Recession and the payment of a debt in bankruptcy

Year	2014	Pages	35
------	------	-------	----

The dissertation deals with reversing a transaction of the payment of a debt from the bankrupt's estate in bankruptcy proceedings on the basis of section 10 of the Act on Recovery to a Bankrupt Estate. In the report the main features of a bankruptcy and recovery procedure and the central concepts, such as recovery time, fixed date and the concept of the closure are covered.

The recovery of a bankrupt's estate is the inheriting method of creditors with which an attempt is made to guarantee the equality and protection between the creditors. The assets which have been moved from the bankrupt's estate are recovered through the influence of creditors, in other words, using creditors to help with the recovery in an offensive way. The objective of the recovery is to return the bankrupt's estate to that condition in which it would have been without the legal acts made by the debtor.

In this thesis I go through the main features of bankrupt proceedings and of the recovery. The adaption of the Act on Recovery to a Bankrupt Estate has been left outside the report where it is concerned with the execution procedures and reorganisation proceedings. The main attention in my work is connected to the description of section 10 of the Act on Recovery to a Bankrupt Estate and its adaption and going through the adapting of the section of law which is central in legal usage. In addition to this, basic concepts are clarified such as payment of a debt.

Key words: bankruptcy, reverse transaction, bankruptcy estate, recovery to bankrupt's estate

Lyhenneluettelo

HE	Hallituksen esitys eduskunnalle
HHO	Helsingin hovioikeus
KKO	Korkein oikeus
KonkL	Konkurssilaki 120/2004
KS	Konkurssisääntö 31/1868
RL	Rikoslaki 39/1889
TakSL	Laki takaisinsaannista konkurssipesään 758/1991

Säädösluettelo

Konkurssilaki 120/2004

Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä 1578/1992

Laki takaisinsaannista konkurssipesään 758/1991

Perustuslaki 731/1999

Rikoslaki 39/1889

Oikeustapaukset

KKO:1995:106

KKO:1997:138

KKO:1998:78

KKO:2001:131

KKO:2002:45

KKO:2004:20

KKO:2011:24

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Konkurssimenettelyn pääpiirteet	7
	2.1 Pesähoitajan määrääminen	8
	2.2 Raukeaminen.....	8
	2.3 Julkisselvitys	9
	2.4 Velkojainkokous ja valvontamenettely.....	9
	2.5 Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen	10
	2.6 Konkurssimenettelyn päättäminen.....	10
3	Takaisinsaanti konkurssipesään.....	12
	3.1 Takaisinsaantilain pääperiaatteet.....	12
	3.2 Keskeiset käsitteet.....	12
	3.2.1 Määräpäivä ja takaisinsaintiaika	12
	3.2.2 Läheiset	13
	3.2.3 Maksukyvyttömyys ja ylivelkaisuus.....	14
	3.2.4 Subjektiivinen ja objektiivinen takaisinsaintiperuste.....	14
	3.3 Takaisinsaintiperusteet.....	15
4	Velan maksun peräyttäminen	17
	4.1 Käsite ja maksuajankohta	17
	4.2 Maksun huomattavamääräisyys	18
	4.3 Maksun ennenaikaisuus.....	19
	4.4 Epätavalliset maksuvälineet.....	20
	4.5 Maksun tavanomaisuus	21
	4.5.1 Ennenaikaisuuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa	22
	4.5.2 Maksuvälineen epätavallisuuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa ..	22
	4.5.3 Maksuajan pituuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa	23
	4.5.4 Velkojansuosinta	23
	4.5.5 Maksuviivästyksen merkitys tavanomaisuusharkinnassa	24
	4.6 Sopimusoikeudellinen näkökulma velan maksun peräyttämiseen	25
5	Johtopäätökset ja pohdintaa	27
	Lähteet	29
	Kuviot.....	30
	Liitteet.....	31

1 Johdanto

Suoritin oikeustradenomiopintoihini kuuluvan työharjoittelun Asianajotoimisto Juridia Bützow Oy:ssä, jossa myös jatkoin työskentelyä harjoittelun jälkeen. Työskentelyyni asianajosihteerinä kuuluu insolvenssioikeudellisia asioita muun muassa konkurssimenettelyyn liittyen. Olen sekä harjoittelussa että työssäni päässyt syventymään konkurssimenettelyyn ja saanut kattavan kuvan prosessin kulusta. Haluan opinnäytetyössäni päästä soveltamaan oppimaani ja syventää tietämystäni myös tutkimuksellisesta näkökulmasta.

Työni tarkoituksena on selvittää velan maksun takaisinsaantia ja korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä suhteessa lakiin takaisinsaannista konkurssipesään ja etenkin sen 10 §:ään. Takaisinsaantilakia sovelletaan erilaisissa insolvenssitilanteissa, ulosottomenettelyssä, yritysten saneerausmenettelyssä ja konkurssimenettelyssä. Tässä selvityksessä takaisinsaantilakia tarkastellaan ainoastaan konkurssitilanteissa. Insolvenssilla tarkoitetaan tässä maksukyvyttömyyttä. Koska konkurssimenettelyn kohteena voi olla kaikenlaiset yritykset ja takaisinsaantilain säädöksiä sovelletaan hyvin erilaisiin liiketoimintatilanteisiin. Näin ollen takaisinsaantilain pykälien tulkintaa ja rajanvetoja syntyy varsin paljon oikeuskäytännössä. Tämän vuoksi työssä on käsitelty hovioikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisuja.

Lainopillisessa tutkimuksessani on pyritty käyttämään monipuolisesti eri lähteitä, joista tärkein on laki takaisinsaannista konkurssipesään. Muina lähteinä on käytetty konkurssilakia, lakien esitöitä, konkurssiainain neuvottelukunnan suosituksia ja oikeuskirjallisuuslähteitä.

Ensin käsittelen konkurssin käsitteet ja konkurssimenettelyn kulun pääpiirteet yleisesti. Seuraavaksi perehdyn lakiin takaisinsaannista konkurssipesään ja sen keskeisimpiin käsitteisiin määräpäivään, takaisinsaantiaikaan, läheisiin sekä maksukyvyttömyyteen ja ylivelkaisuuteen. Neljännessä luvussa syvennyn takaisinsaantilain 10 §:ään, velan maksun takaisinsaantiin, eli peräyttämiseen. Lopuksi tarkastelen velan maksun peräyttämistä sopimusoikeudellisesta näkökulmasta.

2 Konkurssimenettelyn pääpiirteet

Konkurssi tarkoittaa laissa säädettyä insolvenssi- eli maksukyvyttömyysmenettelyä, jonka tarkoituksena on yrityksen toiminnan lopettaminen ja jäljellä olevan velallisen omaisuuden jakaminen velkojien kesken¹. Yleinen konkurssiperuste on velallisen maksukyvyttömyys.² Velalli-

¹ Linna 2011, 3.

² KonkL 2:1.

sen maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan KonkL 2:2.2:n mukaan, että velallinen on kykenemätön muuten kuin tilapäisesti maksamaan velkojaan niiden erääntyessä.³

Konkurssimenettelyä säätelee konkurssilaki, joka tuli voimaan 1.9.2004 (20.2.2004/120). Tätä ennen konkurssimenettelyä sääteli konkurssisääntö, joka oli peräisin vuodelta 1868. Pesänhoitajan tehtäviä ei juuri lainkaan säädelty vanhassa konkurssisäännössä, vaan nykyään pesänhoitajan normaaliin toimenkuvaan kuuluvista asioista vastasi tuomioistuin.⁴

Konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö, yhteisö, säätiö tai oikeushenkilö.⁵ Konkursiin asettamista voi hakea velallinen tai velkoja, jolla on lain oikeuttama saatava velalliselta, toimittamalla hakemuksen toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Konkurssi alkaa, kun velallinen asetetaan tuomioistuimen päätöksellä konkurssiin.⁶

2.1 Pesänhoitajan määrääminen

Tuomioistuin määrää pesänhoitajan huolehtimaan konkurssipesän omaisuudesta ja hallinnosta, pesän varojen realisoinnista ja yhdenvertaisesta jakamisesta velkojien kesken.⁷

Pesänhoitaja selvittää velallisen omaisuus- ja velkasuhteet ja laatii pesäluettelon, josta konkurssipesän varat ja velat ilmenevät. Tämän lisäksi pesänhoitaja laatii velallisselvityksen, josta käyvät ilmi konkurssiin johtaneet syyt, mahdolliset väärinkäytökset sekä tiedot velallisen kirjan- ja taloudenpidosta.⁸ Tässä vaiheessa konkurssimenettelyä tulee yleensä ajankohtaiseksi mahdolliset takaisinsaantitilanteet, joita käsittelee seuraavissa luvuissa.

Pesäluettelon laatimisen jälkeen pesänhoitajan on tehtävä esitys konkurssin raukeamisesta tuomioistuimelle, jos konkurssipesän varat eivät riitä konkurssimenettelyn kustannusten kattamiseen, eikä kukaan velkojista halua ottaa kustannuksia vastatakseen.⁹

2.2 Raukeaminen

KonkL 10:1:n mukaan konkurssi on määrättävä raukeamaan, jos pesän varat eivät riitä kattamaan konkurssimenettelyn kustannuksia, eikä kukaan velkojista ota kustannuksia vastattavakseen tai jos jako-osuuskertymä tulisi jäämään niin vähäiseksi, ettei konkurssin jatkamista voida pitää tarkoituksenmukaisena. Esityksen raukeamisesta voi tehdä pesänhoitaja, velkoja, velallinen tai konkurssiasiamies. Raukeamisesitys tehdään konkurssipesän pesänhoitajan laa-

³ Konkurssilaki 20.2.2004/120.

⁴ Koulun & Lindfors 2004, 125.

⁵ KonkL 1:2.

⁶ KonkL 1:4.

⁷ Koulun & Lindfors 2004, 4.

⁸ Koulun & Lindfors 2004, 28.

⁹ KonkL 10:2.

timan velallisselvityksen ja pesäluettelon pohjalta, ja siihen liitetään arvio menettelyn kustannuksista sekä käytettävissä olevista varoista.¹⁰ KonkL 10:6:ssa on määritelty konkurssimenettelyn kustannukset, jotka ovat pesänhoitajan palkkio, oikeudenkäyntimaksut, pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvat muut kustannukset.

Ennen kuin pesänhoitaja tekee raukeamisesityksen tuomioistuimelle, tulee pesänhoitajan toimittaa raukeamisesitys suurimmille velkojille sekä konkurssiasiamiehelle, ja tiedusteltava heidän halukkuuttaan ottaa vastattavakseen konkurssimenettelyn kustannukset.¹¹

Raukeamisrajana, eli varojen määränä raukeamisen edellytyksenä, on yleisesti pidetty uuden konkurssilain myötä noin 10.000,00 euroa. Pääsääntöisesti alle 10.000,00 euron arvoiset pesät tulevat siis raukeamaan ellei konkurssipesä siirry julkisselvityksen piiriin tai jollei joku velkojista ota kustannuksia vastattavakseen.¹²

Konkurssimenettely päättyy ja konkurssihallinto lakkaa kun konkurssi raukeaa tuomioistuimen päätöksellä. Raukeamispäätöksen jälkeen pesänhoitaja ilmoittaa raukeamisesta ulosottomiehelle, jolla on mahdollisuus ulosmitata velallisen omaisuutta siltä osin, kun sitä jää konkurssipesän kustannusten ja muiden konkurssipesän velkojen maksamisen jälkeen.¹³

2.3 Julkisselvitys

Konkurssimenettely voi jatkua myös julkisselvityksenä. Julkisselvitykseen siirtyminen johtuu yleensä siitä, ettei konkurssipesällä ole tarpeeksi varoja jatkaa konkurssimenettelyä ja velalliseen ja konkurssipesään kohdistuu erityisiä selvitystarpeita. Konkurssiasiamies antaa tuomioistuimelle esityksensä julkisselvitykseen siirtymisestä. Pesänhoitajan ja velkojien päätösvalta konkurssimenettelyssä lakkaa ja päätösvaltaa käyttää konkurssiasiamiehen määräämä julkisselvittäjä, jonka haltuun konkurssipesään kuuluva omaisuus luovutetaan.¹⁴ Yleinen käytäntö kuitenkin on, että konkurssiasiamies määrää pesänhoitajan julkisselvittäjäksi, sillä hänellä on jo käsitys pesään mahdollisesti liittyvistä epäselvyyksistä.

2.4 Velkojainkokous ja valvontamenettely

Pesäluettelon ja velallisselvityksen valmistumisen jälkeen, jos konkurssimenettely jatkuu, pidetään velkojainkokous. Ensimmäiseen velkojainkokoukseen kutsutaan velallisen edustaja

¹⁰ Nenonen 2004, 17.

¹¹ Nenonen 2004, 18.

¹² Nenonen 2004, 18.

¹³ KonkL 3:12.

¹⁴ KonkL 11:1.1.

ja kaikki tiedossa olevat velkojat. Kokouksessa hyväksytään pesähoitajan tekemät toimet ja päätetään jatkotoimista, sekä päätetään pesähoitajan ensimmäisen vaiheen palkkiosta.¹⁵

Pesähoitaja määrää valvontapäivän pesäluettelon ja velallisselvityksen valmistuttua. Valvontapäivästä lähetetään ilmoitus velallisen edustajalle ja tiedossa oleville velkojille sekä kuultus tuomioistuimelle ja viralliselle lehdelle. Velkojien on valvottava omat saatavansa konkurssissa, eli ilmoitettava pesähoitajalle saatavansa ja sen peruste, jotta pesähoitaja voi laatia jakoluetteloehdotuksen. Velkojien on valvottava saatavansa pesähoitajan ilmoittamaan valvontapäivään mennessä, muutoin valvontailmoitusta ei tarvitse ottaa huomioon jakoluetteloehdotusta laadittaessa. Velallinen voi kuitenkin valvoa saatavansa jälkivalvontana, joka on tavallisesti maksullinen.¹⁶

2.5 Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen

Jakoluetteloehdotus tarkoittaa ”luetteloa valvotuista ja ilman valvontaa huomioon otetuista saatavista lisättyinä merkinnöin pesähoitajan tekemistä riitautuksista”¹⁷. Pesähoitaja laatii jakoluetteloehdotuksen velkojien valvomien saatavien pohjalta. Jakoluetteloehdotuksesta tulee käydä ilmi se saatava, jolle jako-osuus lasketaan. Luettelo annetaan tiedoksi velalliselle, velkojille joiden saatavan pesähoitaja on riitauttanut ja niille velkojille, jotka ovat pyytäneet saada ehdotuksen tiedokseen.¹⁸ Velkojilla on oikeus kuukauden määräajan kuluessa antaa lausumia pesähoitajan tekemistä riitautuksista sekä laatia riitautuksia. Lausumien ja riitautusten jälkeen pesähoitaja laatii jakoluettelon. Jakoluettelo on samanlainen asiakirja kuin jakoluetteloehdotus, mutta pesähoitaja tekee siihen lausumien ja riitautusten pohjalta tarkistuksia sekä korjaa mahdolliset muut virheet.¹⁹ Jakoluettelo toimitetaan toimivaltaisen tuomioistuimen vahvistettavaksi. Tuomioistuin tutkii mahdolliset riitautukset, jonka jälkeen se vahvistaa jakoluettelon. Vahvistetussa jakoluettelossa siis määrätään saatavat, joille jako-osuutta maksetaan mutta jako-osuuksia ei vielä tässä vaiheessa lasketa.²⁰ Velkojien jako-osuudet maksetaan vain silloin, jos pesässä on varoja massavelkojen tai muiden kustannusten kattamisen jälkeen. Jako-osuudet maksetaan vahvistetun jakoluettelon pohjalta.

2.6 Konkurssimenettelyn päättäminen

Konkurssipesä lopetetaan lopputilityksellä, joka on selvitys konkurssipesän hallinnosta ja laskelma velkojien jako-osuuksista. Lopputilitys hyväksytään toisessa velkojainkokouksessa. Tä-

¹⁵ Konkurssiasian neuvottelukunnan suosituksset 2004.

¹⁶ Konkurssiasian neuvottelukunnan suosituksset 2004.

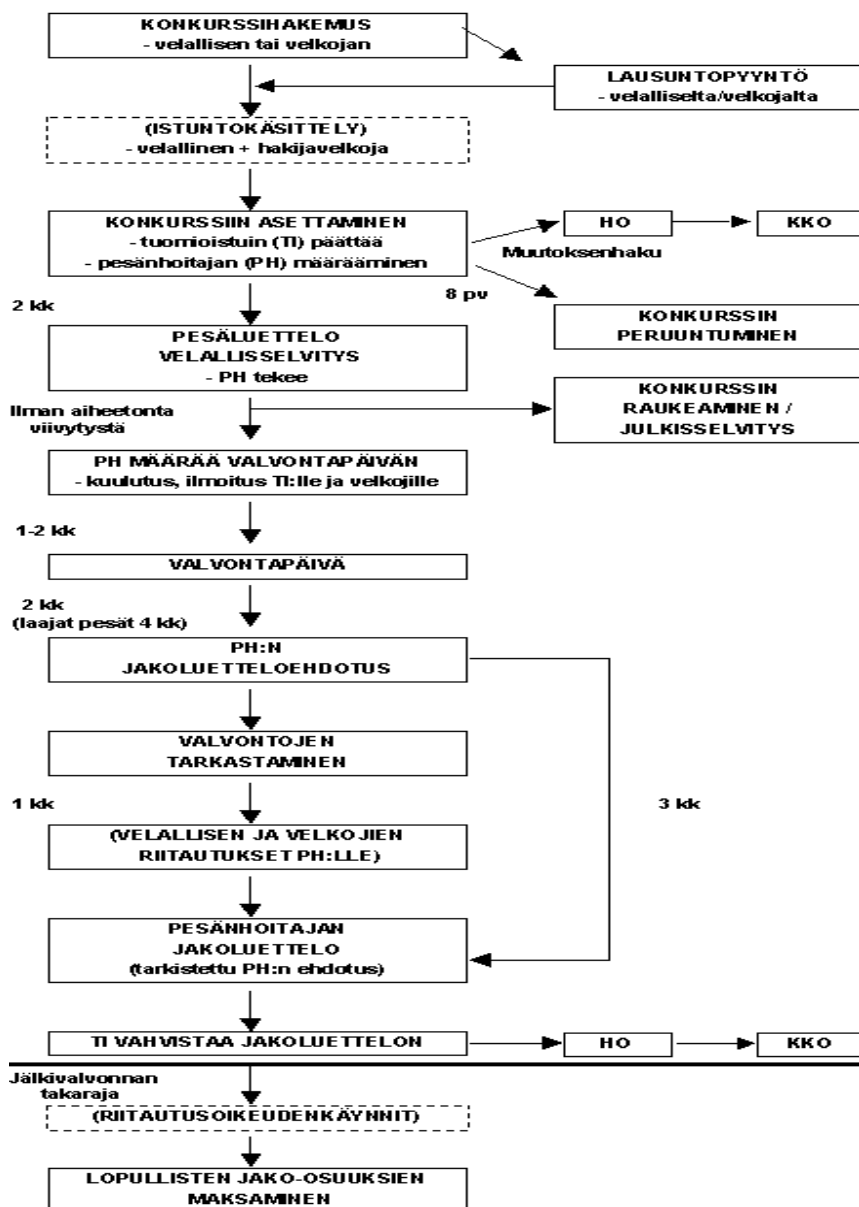
¹⁷ Könkkölä & Linna 2013, 437.

¹⁸ KonkL 13:2.2.

¹⁹ Könkkölä & Linna 2013, 452.

²⁰ KonkL 18:1.

män hyväksymisen jälkeen konkurssi muodollisesti päättyy. Lopputilitystä on mahdollista konkurssin muodollisen päättymisen jälkeen oikaista siihen asti kun jako-osuudet on maksettu. Lopputilitykseen tyytymättömät velkojat voivat moittia lopputilitystä tuomioistuimelle tehtävällä hakemuksella.²¹

Kuvio 1: Kaavio konkurssimenettelystä 1²²

²¹ KonkL 19:6.

²² Konkurssiasian neuvottelukunnan suositukset.

3 Takaisinsaanti konkurssipesään

3.1 Takaisinsaantilain pääperiaatteet

Konkurssimenettelyssä takaisinsaannilla tarkoitetaan velkojia sitovien määräämistoimien julistamista teottomiksi takaisinsaannista konkurssipesään annetusta laista ilmenevillä perusteilla.²³ Takaisinsaannista käytetään jäljempänä myös käsitettä peräyttäminen. Takaisinsaanti on velkojien perimiskeino, jolla pyritään takaamaan velkojille mahdollisimman suuri ja oikeudenmukainen suoritus konkurssipesän varoista.²⁴ Konkurssitakaisinsaannin tärkeimpänä tavoitteena onkin velkojien tasa-arvon takaaminen ja suojaaminen.²⁵

Konkurssitakaisinsaannilla on sekä välittömiä että välillisiä tavoitteita. Välittömiä tavoitteita ovat velkojia loukkaavalla tavalla siirtyneen varallisuuden hankkiminen takaisin konkurssipesään, velkojien välisen tasa-arvon palauttaminen sekä muiden velkojia loukkaavien vaateiden täytäntöönpanon estäminen konkurssimenettelyssä. Kysymys on velkojien tasa-arvon ylläpitämisestä sekä suojaamisesta.²⁶ Tavoitteena on palauttaa konkurssipesä siihen tilaan, jossa se olisi ollut ilman velallisen tekemiä oikeustoimia. Voidaan katsoa, että konkurssitakaisinsaannin tavoitteet eivät täytyisi ilman tehokasta takaisinsaantia.

Välillisillä tavoitteilla pyritään estämään velallisen ryhtymistä velkojien tasa-arvoa loukkaaviin toimiin ja peräyttämisen mahdollisuus voi rajoittaa velallisen halua suosia tiettyjä sopimuskumppaneita. Toisaalta taas peräyttämisen uhkan avulla voidaan estää velkojien kyseenalaisia painostus- ja perintätoimia, sillä näillä keinoin saavutettu maksu saattaa tulla takaisinsaannin alaiseksi.²⁷ Takaisinsaannilla on välillinen vaikutus myös talousrikollisuuden ehkäisemisessä, koska monet takaisinsaannin piiriin kuuluvat oikeustoimet täyttävät velallisen rikoksia koskevan säännösten tunnusmerkit.²⁸

3.2 Keskeiset käsitteet

3.2.1 Määräpäivä ja takaisinsaantiaika

Määräpäivällä on keskeinen asema laskettaessa takaisinsaantiaikaa. Määräpäivällä tarkoitetaan TakSL:ssa päivää, jolloin konkurssihakemus jätettiin tuomioistuimelle. Tästä määräpäivä-

²³ Tuomisto 2012, 1.

²⁴ Koulou 1999, 7.

²⁵ Tuomisto 2012, 2.

²⁶ Koulou 2009a, 305.

²⁷ Tuomisto 2012, 2.

²⁸ Leppänen 1992, 23-25.

västä taaksepäin laskettavaa aika kutsutaan takaisinsaantiajaksi eli kriittiseksi ajaksi.²⁹ Takaisinsaantiaika tarkoittaa aikaa, jonka kuluessa tehdyt oikeustoimet voidaan peräyttää konkurssipesään.

Määräpäivä lasketaan siis konkurssihakemuksen jättöpäivästä ja se koskee sekä velallis- että velkoja-aloitteisia konkurssihakemuksia. Jos vireille on jätetty useita konkurssihakemuksia, määräpäivä on ensimmäisen konkurssihakemuksen jättöpäivä. Oletuksena kuitenkin on, että ensimmäinen konkurssihakemus on loppujen lopuksi johtanut konkurssiin. Korkeimman oikeuden ratkaisun 1997:176 mukaan kuitenkin ensimmäisen konkurssihakemuksen jättöpäivää voidaan pitää määräpäivänä, vaikka ensimmäinen hakemus olisi jäänyt sillensä velallisen suorittaman maksun johdosta, jos ensimmäisen hakemuksen yhteydessä olisi muutoin ollut edellytykset konkurssiin asettamiseksi³⁰.

Konkurssihakemuksen jättöpäivän ja konkurssiin asettamisen välinen aika saattaa venyä joskus hyvinkin pitkäksi, mikä tarkoittaa sitä, että myös takaisinsaantiaika voi muodostua kriittistä aikaa huomattavasti pidemmäksi.

3.2.2 Läheiset

Läheinen on määräpäivän ja takaisinsaantiajan ohella keskeisimpiä käsitteitä takaisinsaantilaissa. Aikaisemmassa KS 46 §:ssä ei tunnettu käsitettä läheinen, mutta laissa oli kuitenkin säännöksiä pidemmästä takaisinsaantiajasta, mikäli velallisen sopimuskumppanina tai vastapuolena oli velallisen puoliso tai muu lähiomainen.³¹ Takaisinsaantilaissa velallisen läheiset ovat tarkemman takaisinsaannin piirissä ja takaisinsaantiajat ovat pidemmät. Tätä on perusteltu sillä, että velallisella saattaa olla houkutus siirtää yhtiön varallisuutta omalle lähipiiriin, velkojien ulottumattomiin. Läheisillä on myös käännetty todistustaakka, eli heidän oletetaan lähtökohtaisesti tienneen velallisen ylivelkaisuudesta tai maksukyvyttömyydestä.³²

Takaisinsaantilaissa läheisten piiriä on huomattavasti laajennettu. Läheiset jaetaan läheisiin omaisiin ja läheisiin oikeushenkilöihin. Toistensa läheisinä pidetään velallista ja velallisen puolisoa, velallisen tai puolisonsa suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevaa sukulaista, sisarusta, veli- tai sisarpuolta ja tällaisen henkilön puolisoa tai velalliselle muuten erityisen läheistä henkilöä.³³ ”Läheisenä pidetään lisäksi yksityistä elinkeinoharjoittajaa, yhtiötä tai muuta yhteisöä tai säätiötä sekä sitä, jolla on yksin tai yhdessä läheisensä kanssa on osakkuuden tai siihen rinnastettavan taloudellisen seikan perusteella olennainen etujen yhte-

²⁹ Tuomisto 2012, 11.

³⁰ Havansi 1992, 282.

³¹ Tuomisto 1995, 14.

³² TakSL 5.2.

³³ Tuomisto 2012, 20.

ys elinkeinoharjoittajan, yhteisön tai säätiön kanssa sekä sitä, jolla johtavan aseman perusteella on olennainen vaikutusvalta elinkeinoharjoittajan, yhteisön tai säätiön toiminnassa ja sitä, joka on edellisissä kohdissa mainitun läheinen”.³⁴

3.2.3 Maksukyvyttömyys ja ylivelkaisuus

Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan TakSL 4 §:n mukaan sitä, että velallinen on muutoin kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Arvioitaessa velallisen maksukyvyttömyyttä otetaan huomioon varojen ja velkojen lisäksi velallisen mahdollisuus saada luottoa sekä hankkia muuta varallisuutta ja tuloja.

Ylivelkaisuudella tarkoitetaan sitä, että velallisen velat ovat suuremmat kuin hänen varansa. Ylivelkaisuus kuvaa velallisen taloudellista tilaa: tietyllä hetkellä velallisen varat eivät riitä kattamaan velkoja.³⁵

Peräyttämisen edellytyksenä pidetään sitä, että velallinen oli määräämistoimen aikana maksukyvyttömyyden tai määräämistoimi johti maksukyvyttömyyteen. Jos takaisinsaannin alaisena on lahja, lahjaluontoinen sopimus taikka ositus, edellytyksenä takaisinsaannille on, että velallinen oli määräämistoimen aikana ylivelkainen tai että se johti velallisen maksukyvyttömyyteen. TakSL:n mukaan ylivelkaisuus tai maksukyvyttömyys on takaisinsaannin perusedellytys, jonka toteennäyttäminen kuuluu takaisinsaantia vaativalle³⁶. Tietyissä tapauksissa velallisen läheisellä on mahdollisuus välttää maksun takaisinsaanti osoittamalla, ettei velallinen ollut maksukyvyttömyyden tai ylivelkainen, eikä velallisen suorittama määräämistoimi johtanut maksukyvyttömyyteen tai ylivelkaisuuteen. Oikeuskirjallisuudessa tästä käytetään ilmaisua ”läheisen vastaanäyttömahdollisuus”. Läheisellä on vastaanäyttömahdollisuus silloin, kun takaisinsaannin alainen suoritus on tehty pidennettynä takaisinsaantiaikana.³⁷

3.2.4 Subjektiivinen ja objektiivinen takaisinsaantiperuste

Takaisinsaantiperusteet jaetaan yleisesti subjektiivisiin ja objektiivisiin takaisinsaantiperusteisiin. Objektiivinen takaisinsaantiperuste on kyseessä silloin, kun suorituksen peräyttäminen ei johdu velallisen vastapuolen vilpillisestä tai vilpittömästä mielestä. Subjektiiviseen tunnusmerkistöön perustuva takaisinsaantiperuste on kyseessä silloin, kun peräyttämisen edellytyksenä on velallisen vastapuolen vilpillinen mieli.³⁸

³⁴ TakSL 3:2.

³⁵ Leppänen 1992, 108.

³⁶ Tuomisto 2012, 42.

³⁷ Tuomisto 2012, 43.

³⁸ Tuomisto 2012, 50.

3.3 Takaisinsaantiperusteet

Takaisinsaantiperusteet jaetaan yleiseen ja erityisiin takaisinsaantiperusteisiin. Takaisinsaan-tilain 5 § on yleinen takaisinsaantiperuste ja se soveltuu yleensä kaikkien velkojia loukkaavien oikeustoimien peräyttämiseen.³⁹ Vaikka esimerkiksi velan maksun peräyttämiseksi on säädetty oma, erityinen takaisinsaantiperuste (TakSL 10 §), jota jäljempänä käsitellään, vaaditaan maksun peräyttämistä yleensä myös yleisen takaisinsaantiperusteen nojalla. Takaisinsaantiperusteet voidaan myös jakaa subjektiiviseen perusteeseen ja objektiivisiin perusteisiin. Takaisinsaan-tilain 5 § on ainoa subjektiivinen takaisinsaantiperuste, sillä se antaa merkitystä asianosaisten tarkoitukselle. Takaisinsaannin edellytyksenä voidaan siis tällöin pitää velallisen sopimuskumppanin vilpillistä mieltä, eli että sopimuskumppani tiesi tai olisi pitänyt tietää velallisen maksukyvyttömyydestä tai ylivelkaisuudesta.⁴⁰

TakSL 5 § siis soveltuu kaikenlaisten oikeustoimien peräyttämiseen, myös silloin kuin peräyttäminen olisi mahdollista jonkun muun, erityisen takaisinsaantiperusteen nojalla. Yleisessä takaisinsaantiperusteessa on erikoisuutensa huomattavasti pidempi takaisinsaan-tilan pituus, sillä takaisinsaan-tila on 5 vuotta määräpäivästä, ellei kyseessä ole TakSL 3 §:n tarkoittama läheinen. Jos velallinen ja sopimuskumppani ovat takaisinsaan-tilain (pl TakSL 3 §) tarkoittamia läheisiä, takaisinsaan-tila on rajoittamaton. Tämä korostaa vilpillisessä mielessä toimi-neiden velkojien palautusvelvollisuutta. Myös korvaus- ja palautusvelvollisuus on laajempi, jos se perustuu yleiseen takaisinsaantiperusteeseen.⁴¹ Yleinen takaisinsaantiperuste edellyttää, kuten aiemmin todettu, vilpillistä mieltä sekä myös sitä, että oikeustoimi on ollut vahingolli- nen muille velkojille ja sitä, että velallinen on ollut oikeustointa tehdessään maksukyvytön tai että oikeustoimi osaltaan johti velallisen maksukyvyttömyyteen.⁴²

Objektiivisia, eli erityisiä takaisinsaantiperusteita ovat lahjan tai lahjaluontoisen sopimuksen peräyttämien (6 §), kohtuuttoman etuuden peräyttäminen (7§), osituksen peräyttäminen (9§), velan maksun peräyttämien (10§), vekselin ja shekin maksun peräyttäminen (11§), ulosmitta- uksella saadun maksun peräyttäminen (12§), kuittauksen peräyttäminen (13§) ja vakuuden peräyttäminen (14§). Eryisten takaisinsaantiperusteiden käyttäminen on konkurssipesän kannalta edullinen, koska todistelua ei aina vaadita, sillä ratkaistavana on oikeuskysymys eli onko jokin tietty oikeustoimi tapahtunut.⁴³

Hyvänä esimerkkinä yleisen takaisinsaantiperusteen käytöstä peräyttämässä on Länsi- Uudenmaan käräjäoikeuden ratkaisu 11/12941. Velallisyhtiö oli asetettu konkurssiin joulu-

³⁹ HE 102/1990.

⁴⁰ Koulun 2009a, 309.

⁴¹ Tuomisto 2002, 71.

⁴² TakSL 5 §.

⁴³ Koulun 2009a, 309.

kuussa 2009. Elokuussa 2009 velallisyhtiö oli myynyt koko varallisuutensa läheisyhtiölle. Kauppahinta oli sovittu maksettavaksi niin, että rahana suoritettiin 1.500,00 euroa ja lisäksi läheisyhtiö otti vastattavakseen osan velallisyhtiön velkavastuista, eli pankin saatavia vastattavakseen yhteensä 50.000,00 euroa. Velallisyhtiön hallituksen jäsenenä toimi sama henkilö, joka toimi ostajayhtiössä toimitusjohtajana. Käytännössä tämä järjestely tarkoitti sitä, että velallisyhtiön koko omaisuus oli luovutettu pois ilman, että velallisyhtiö hyötyi siitä. Oikeustoimessa hyötyjinä olivat ostaja sekä pankki, jonka velkavastuut ostaja otti vastattavakseen. Velallisyhtiöön jäivät verottajan sekä vakuutusyhtiön saatavat. Konkursipesä katsoi, että velallisyhtiön katsottiin loukanneen oikeustoimillaan niitä velkojia, joiden velkavastuita ostaja ei ollut ottanut vastattavakseen. Velallisyhtiö oli jo kaupantekohetkellä taloudellisissa vaikeuksissa ja maksukyvyttömyys havaittavissa.

Ostajayhtiö oli maksanut pankille vastattavakseen ottamistaan veloista 16.11.2011 mennessä n. 30.000,00 euroa. Velallisyhtiön konkursipesä vaati pankkia palauttamaan velallisyhtiön ja ostajayhtiön välisen kauppakirjan perusteella pankille tehdyt suoritukset, sillä se katsoi että oikeustoimella oli suosittu velkojaa muiden velkojien kustannuksella, sekä aiheutettu muille velkojille vahinkoa (TakSL 5 §). Lisäksi kauppahinta katsottiin maksetuksi epätavallisin maksuvälinein (TakSL 10§). Pankki kiisti takaisinsaannin vilpittömän mielen perusteella sekä sillä, ettei se ollut osallisena liiketoiminnan järjestelyissä.

Käräjäoikeuden katsoi ratkaisussaan, että oikeustoimella (kaupalla) oli sopimattomasti suosittu yhtä velkojaa muiden velkojien kustannuksella. Käräjäoikeus katsoi myös, että pankin olisi pitänyt selvittää velallisyhtiön maksukyky pyytämällä yhtiöltä välitilinpäätöstä tai välittömästi kaupanteon jälkeen laadittavan tilinpäätöksen. Jos pankki olisi pyytänyt edellä mainitun selvityksen, se olisi tullut tietoiseksi velallisyhtiön maksukyvyttömyydestä, oikeustoimen merkityksestä velallisyhtiön taloudellisille oloille, sekä menettelyn sopimattomuudesta. Pankin olisi siten, vastaanottaessaan ostajalta velallisyhtiön lainojen lyhennyksiä pitänyt tietää edellä mainituista seikoista. Käräjäoikeus siis hyväksyi velallisyhtiön konkursipesän kanteen TakSL 5 §:n osalta. Konkursipesä vaati peräyttämistä myös TakSL 10 §:n perusteella, mutta tämän erityisen takaisinsaantiperusteen kohdalla käräjäoikeus katsoi, ettei myyjän osoitus maksaa kauppahinta kolmannelle myyjän velan lyhennykseksi tarkoita velan maksua epätavallisin maksuvälinein, varsinkaan silloin kun vastaanottaja ei ollut osallisena kauppahinnan maksujärjestelyihin. Eli perusteita arvioida sitä, että kauppahinta olisi maksettu epätavallisin maksuvälinein, ei siten ole. Pankki veloitettiin palauttamaan velallisyhtiön konkursipesälle kauppakirjan perusteella pankille tehdyt suoritukset n. 30.000,00 euroa. Tuomio jäi lainvoimaiseksi.⁴⁴

⁴⁴ Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus, 11/12941.

Seuraavassa luvussa perehdytään velan maksun peräyttämiseen, joka on tämän tutkimuksen keskeinen aihe.

4 Velan maksun peräyttäminen

Takaisinsaantilain 10 §:n mukaan velan maksu myöhemmin kuin kolme kuukautta ennen määräpäivää peräytyy, jos velka on maksettu käyttäen epätavallisia maksuvälineitä tai ennenaikaisesti tai jos velka on maksettu määrällä, jota on pidettävä pesän varoihin nähden huomattavana. Maksua ei kuitenkaan voida peräyttää, jos sitä on pidettävä tavanomaisena. Jos velka on maksettu velallisen läheiselle aikaisemmin, mutta myöhemmin kuin kaksi vuotta ennen määräpäivää, maksu voidaan peräyttää ellei näytetä toteen, ettei velallinen ollut maksun suoritushetkellä maksukyvytön eikä tullut maksun suorittamisen vuoksi maksukyvyttömäksi.⁴⁵

4.1 Käsite ja maksuajankohta

TakSL 10 §:ssä ei ole määritelty velan tai maksun käsitteitä, kyseisiä määrittelyjä ei löydy myöskään aiemmasta KS 46 §:n d-kohdasta. TakSL 10 §:n mukaan kuitenkin maksun peräyttäminen vaatii sen, ettei maksua voida pitää tavanomaisena. Esitöiden mukaan on selvää, että velan maksuna voidaan yleensä pitää rahaa, shekkiä tai vastaavaa maksuvälinettä käyttäen tehty velallisen suoritus velkojalle. Esitöiden mukaan uudella lailla ei ollut tarkoitus muuttaa sitä, mitä maksulla on ymmärrettävä.⁴⁶ Yleensä vain velallisen tekemä maksu on peräytettävissä. Tämä seuraa jo takaisinsaannin tarkoituksesta, vaikka aina ei ole selvää, kuka velan on todellisuudessa suorittanut. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa maksuun käytetyt varat ovat sivullisen varallisuutta, mutta muodollisena maksajana on ollut velallinen.

Vain velallisen suorittama maksu on peräytettävissä, sillä takaisinsaannin tarkoituksena on valvoa konkurssivelallisen suorittamia määräämistoimia. Jos pyrittäisiin palauttamaan kolmannen velallisen puolesta suorittama suoritus, syntyisi maksajalle vastaavasti regressisaaminen, eli maksu ei peräytyisi konkurssipesälle vaan maksun todellisuudessa suorittaneelle.⁴⁷

Sitä, milloin maksun on katsottava tapahtuneen, ei ole tarkemmin määritelty TakSL:ssa eikä sen esitöissä. Takaisinsaantiaikaa laskettaessa ajankohtana on pidettävä sitä hetkeä, jolloin maksun saaja on saanut suojan maksajan konkurssivelkojia vastaan⁴⁸. Käteisrahan hallinnan luovutus on säännönmukaisesti edellä mainittu hetki. Tilisiirron osalta maksun hetkenä pide-

⁴⁵ TakSL 10 §.

⁴⁶ HE 102/1990.

⁴⁷ Koulou 2009a, 322.

⁴⁸ Havansi 1992b, 293.

tään sitä, kun maksu on tullut maksupalvelulain 81 §:n mukaan maksumääräyksen antajan velkojia ja sivullisia sitovaksi.⁴⁹

Velan maksun peräytyminen perustuu kolmeen, toisistaan riippumattomaan kriteeriin joita ovat epätavallinen maksuväline, maksun ennaikaisuus ja maksu pesän varoihin nähden huomattavamääräisyys. Peräyttäminen näiden kriteerien perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista, jos maksua on pidettävä tavanomaisena. Näihin kriteereihin palaan tarkemmin seuraavissa luvuissa.

4.2 Maksun huomattavamääräisyys

Maksu pesän varoihin nähden huomattavalla määrällä TakSL 10 §:ssä on aiempaan lainsäädäntöön nähden uusi takaisinsaantiperuste. Tämä käsite on erittäin tulkinnanvarainen ja osin myös riippuvainen toimialasta. Korkein oikeus on antanut asiasta useita ennakkoratkaisuja. Myös hovioikeus on ratkaisukäytännössään ottanut kantaa maksun huomattavamääräisyyteen.

Takaisinsaantilain esitöiden mukaan lähtökohta on maksun suuruuden suhde verrattuna pesän varoihin. Ratkaisevaa on pesän varojen määrä konkurssiin asettamisen hetkellä.⁵⁰ Oikeuskäytännössä ja kirjallisuudessa pidetään vakiintuneesti huomattavamääräisyyden rajana yli kymmentä prosenttia pesän varoista.⁵¹ Konkurssiin asettamishetken ja pesäluettelon käyttäminen huomattavamääräisyyden arvioinnissa on usein velkojan kannalta epäedullista, sillä usein varat arvostetaan pesäluettelossa yli niiden todellisen arvon. Konkurssipesällä on mahdollisuus esittää selvitystä konkurssipesän varojen todellisesta arvosta. Vastaavasti myös takaisinsiantiasian vastaaja voi esittää näyttöä siitä, että pesän todellinen arvo poikkeaa hänen edukseen pesäluetteluun merkitystä arvosta.⁵²

Helsingin hovioikeudella oli ratkaistavanaan tapaus (HO 29.8.2006, S04/1882), jossa kantajana ollut konkurssipesä vaati vastaajalta maksetun palkan peräyttämistä konkurssipesään TakSL 10 §:n perusteella. Tapauksessa vastaajalle oli maksettu kaksi kuukautta ennen yhtiön hakemista konkurssiin palkkaa ja korvauksia pitämättömistä lomista yhteensä 110 000,00 markkaa. Tavanomaisena voidaan pitää huomattaviakin juoksevia kuluja. Hovioikeuden ratkaistava olleessa tapauksessa vastaajalle suoritettut maksut olivat olleet erääntyneitä jo yli viisi kuukautta, minkä vuoksi niitä ei pidetty tavanomaisina.

Tapauksessa aiheutti epäselvyyttä myös se, mitä varoja voidaan pitää hyväksyttävänä ja todellisina, sillä pesäluetteluun oli kirjattu epävarmoja saatavia, joiden suorittamista konkurssi-

⁴⁹ Tuomisto 2012, 176.

⁵⁰ HE 102/1990.

⁵¹ Hoffrén 2007, 14.

⁵² Tuomisto 2012, 215.

pesälle vastaaja ei pitänyt todennäköisenä. Lisäksi epäselvyyttä oli siitä, tuleeko arvioinnissa ottaa huomioon maksetut palkat brutto- vai nettomääräisinä. Oikeus päätyi arvioimaan nettopalkan eli vastaajalle suoritettun maksun huomattavuuden osalta. Päätöstä perusteltiin sillä, että konkurssipesä haki peräyttämistä nimenomaan vastaajalle suoritettulle suoritukselle. Maksun huomattavuutta taas arvioitiin suhteuttamalla se pesän varoihin. Oikeudenkäynnissä kuultujen vastaajien todistajien kuulemisen jälkeen oikeus päätyi poistamaan epävarmat saatavat pesäluettelosta kokonaan sillä perusteella, ettei oltu esitetty mitään selvitystä siitä, että nämä saatavat koskaan suoritettaisiin konkurssipesälle. Kun nämä epävarmat saatavat vähennettiin pesäluettelosta, vastaajalle suoritettu maksu oli vain viisi prosenttia pesän varoista, minkä takia sitä ei pidetty huomattavamääräisenä, eivätkä TakSL10 §:n mukaiset peräyttämisen edellytykset täyttyneet. Ratkaisu on samassa linjassa oikeuskäytännön kanssa, sillä kuten aiemmin todettiin, huomattavuuden rajaksi on vakiintunut keskimääräisesti kymmenen prosenttia pesän varoista.⁵³

4.3 Maksun ennaikaisuus

Takaisinsaantilain 10 §:n mukaan merkityksellistä on velan erääntyneisyys maksuhetkellä. Tämä poikkeaa vanhasta KS 46 § d-kohdasta, jossa lähtökohtana oli velan erääntyneisyys konkurssin alkaessa.⁵⁴ Vanhassa konkurssisäännössä merkityksellistä oli myös velan muodollinen erääntymispäivä, mutta TakSL 10 §:n mukaan merkitystä on sillä, onko maksua pidettävä ennaikaisena.

Maksun suorittaminen ennen eräpäivää tai epätavallisen nopealla aikataululla ei automaattisesti tee maksusta ennaikaista. Sillä, että maksun ennaikaisuus on asetettu takaisinsaanin edellytykseksi on pyritty siihen, että säännöksen avulla on mahdollista peräyttää erääntyneen velan maksu tietyissä tilanteissa. Kyseisten tapausten on kuitenkin tarkoitettu olevan poikkeuksellisiksi. Erääntyneen velan maksu ei siis yleensä ole ennaikaista. Näin ollen saamisen erääntyneisyydellä on merkitystä TakSL 10 §:n tulkinnassa. Tulkintaongelmina maksun ennaikaisuutta tutkittaessa voidaan pitää sitä miten velan erääntyneisyys on ymmärrettävä ja mitkä ovat ne erityistapaukset, joissa muut seikat kuin velan erääntyneisyys ratkaisevat maksun ennaikaisuuden.⁵⁵ TakSL:n esitöissä on todettu, että takaisinsaanti ei ole mahdollista, jos esimerkiksi tavarantoimittaja on antanut asiakkaalleen lyhyen maksuajan, jonka puitteissa maksu voidaan maksaa korotta tai jonka kuluessa maksaessaan asiakas saa tietyn alennuksen ja asiakas maksaa maksun ennen maksuajan päättymistä.⁵⁶ Takaisinsaanti ei myöskään yleensä ole mahdollista tapauksissa, joissa laskussa oleva maksuaika on esimerkiksi kuukausi laskun päiväyksestä. Lain valmisteluaineistossa ei kuitenkaan ole otettu juurikaan

⁵³ Hoffrén 2007, 14.

⁵⁴ Tuomisto 2002, 87.

⁵⁵ Tuomisto 2012, 201.

⁵⁶ Tuomisto 2012, 202.

otettu kantaa siihen, pidetäänkö velan maksua edellä mainituissa tapauksissa TakSL 10 §:n tarkoittamassa merkityksessä ennenaikaisena. Takaisinsaanti näissä tapauksissa saattaa estyä ainakin tavanomaisuus-kriteerin perusteella.⁵⁷

4.4 Epätavalliset maksuvälineet

Epätavallisen maksuvälineen käsite on pitkälti jo vakiintunut KS 46 §:n d-kohdan soveltamiskäytännössä, joten sitä voidaan tulkita samojen periaatteiden mukaan. Ainoat eroavaisuudet ovat sijaissuoritusten erityisaseman ja velallisen ammatin merkityksen lakkaaminen.⁵⁸ Lähtökohtana on se, että maksu tehdään epätavallisilla maksuvälineillä, kun sen suorittamiseen käytetään jotain muuta kuin rahaa. Raha käsitetään laajassa merkityksessä ja se ulottuu koskemaan kaikkia moderneja maksutapoja. Kuitenkin vaihto- ja käyttöomaisuuden käyttäminen maksamiseen tulkitaan epätavalliseksi maksuvälineeksi, ellei muuta ole sovittu.⁵⁹ Tulkintaa on perusteltu sillä, että ”sopimusvelvoitteiden mukaiset suoritukset eivät ole takaisinsaanti-säännösten tarkoittamassa mielessä epäilyttäviä”.⁶⁰

Toisena muutoksena KS 46 §:n d-kohtaan on, ettei epätavallisuutta arvioida enää vain velallisen ammatin kannalta. Huomioon otetaan myös toimialan yleinen käytäntö, osapuolten keskenään sopima käytäntö sekä muut olosuhteet.⁶¹ Maksuvälineen tavallisuutta tarkasteltaessa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, onko kyseessä olevan maksutavan käyttö yleistä juuri tarkastelun kohteena olevissa velkasuhteissa. Vaikka epätavallinen maksuväline olisi tiettyjen toimialojen välisissä liikesuhteissa tavallinen, maksua ei kuitenkaan voida pitää tavallisena esimerkiksi silloin, jos tukkuliike maksaa tavaroilla velkansa rahoitusyhtiölle⁶².

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1998:52 rakennusliikkeen konkurssipesä oli vaatinut maksun peräyttämistä velkojalta, jonka saaminen oli suoritettu pääosin konkurssiin menneen rakennusliikkeen käyttö- ja vaihto-omaisuudella. Velkoja kiisti kanteen ja väitteet epätavallisista maksuvälineistä. Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että yhteiskunnassa pidetään tavanomaisena maksuvälineenä rahaa. Konkurssiin menneen rakennusliikkeen ja velkojan välisessä kauppasopimuksessa oli myöskin edellytetty, että ostaja suorittaa kauppahinnan ensisijaisesti rahana. Kauppakirjassa oli kuitenkin sovittu, että kauppahinta olisi mahdollista suorittaa toissijaisesti myös irtaimella tai kiinteällä omaisuudella. Korkein oikeus katsoi, että sopimus oli tehty silloin, kun rakennusliike oli jo ollut taloudellisissa vaikeuksissa, ja tällä sopimusehdolla oli vaurauduttu rakennusliikkeen kyvyttömyyteen suorittaa maksu rahana. Näin ollen sopimuksen

⁵⁷ Tuomisto 2012, 202.

⁵⁸ HE 102/1990, 54.

⁵⁹ Koulum 2009a, 322.

⁶⁰ Tuomisto 2012, 179.

⁶¹ HE 102/1990.

⁶² Tuomisto 2012, 183.

ehto ei tee irtaimesta tai kiinteästä omaisuudesta tavanomaista maksuvälinettä. Kauppahinta katsottiin siis pääosin suoritetuksi käyttäen epätavallista maksuvälinettä.⁶³

Tavaran, etenkin velallisyhtiön käyttö- ja vaihto-omaisuuden, käyttöä maksuvälineenä pidetään siis lähes aina velan maksuna epätavallisena maksuvälineenä. Jotta tavarantoimituksia poikkeustapauksissa ei olisi pidettävä epätavallisina maksuväleinä, täytyisi tällöin kyse olla määräämistoimesta joka luokitellaan kaupaksi. Tämänkaltaisissa tapauksissa motiivina ei pidettäisi velan maksua, vaan sitä, että velkoja on nimenomaisesti tarvinnut tavaraa omaan käyttöönsä tai myyntiä varten. Tilanne saattaa olla erityisesti silloin, kun osapuolten välillä on ollut säännöllistä kaupankäyntiä ja käytäntönä on ollut velkojen suorittaminen tavaratoimituksin.⁶⁴

4.5 Maksun tavanomaisuus

Vaikka jokin tai useampi edellä mainituista velan maksun takaisinsaannin edellytyksestä täytyisi, maksua ei voida peräyttää TakSL 10 §:n mukaan, jos sitä voidaan pitää tavanomaisena. TakSL 10:ssä käytettyä tavanomaisuus-kriteeriä arvioitaessa keskeistä on ”maksun objektiivisesti arvioitu yhteys velallisen maksukyvyttömyyteen ja tulevaan konkurssiin”.⁶⁵ Lisäksi painoarvoa voidaan antaa myös sille, onko menettely tavanomaista ja tyypillistä alalla sekä sille, onko samalla tavalla menetelty osapuolten välillä aikaisemmin. Korkein oikeus on antanut useita ratkaisuja koskien maksun tavanomaisuutta. Ratkaisussa 2011:24 korkein oikeus katsoo, että: ”Maksun perustuminen tietyn alan käytäntöön voi viitata maksun tavanomaisuuteen etenkin silloin, jos osapuolet ovat etukäteen nimenomaisesti sitoutuneet noudattamaan liikesuhteessaan alan käytäntöä”.

Tavanomaisuusharkinnassa keskiössä ovat säännölliset maksut kuten palkat, julkiset maksut, vuokrat, verot ja sellaiset maksut, jotka mahdollistavat liiketoiminnan harjoittamisen. Pääsääntöisesti näitä maksuja pidetään tavanomaisina, vaikka jokin muu takaisinsaannin kriteeri täyttyisikin. Säännöllisten maksujenkin peräyttäminen on kuitenkin mahdollista. Esimerkiksi tilanteessa, jossa maksut ovat olleet pitkään viivästyneinä, niitä ei enää pidetä tavanomaisina. Erityisesti takaisinsaantiperusteen muodostavat sellaiset säännöllisetkin maksut, jotka on suoritettu liiketoiminnan lopettamisen yhteydessä. Tämän kaltaisissa tilanteissa myös esimerkiksi arvolisäveron kaltaiset maksut katsotaan ei-tavanomaisiksi.⁶⁶

Tavanomaisuuden ominaispiirteisiin kuuluu velallisen aloitteellisuus maksamiseen. Jos velkoja saa voimakkaasti painostamalla velallisen suorittamaan maksun, ei maksua yleensä katsota

⁶³ KKO 1998:52.

⁶⁴ Tuomisto 2012, 185.

⁶⁵ Havansi 1992b, 320.

⁶⁶ Koulou 2009a, 324.

tavanomaiseksi, kuten korkein oikeus on ratkaisussaan 1997:138 todennut. Kuitenkaan normaalit perimistoimet, kuten perintä tai konkurssiuhkainen maksukehotus eivät ole kiellettyjä.

67

Mielenkiintoinen ratkaisu koskien maksun tavanomaisuutta on Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeuden antama lainvoimainen ratkaisu 08/2139. Tässä tapauksessa ravintola-alan yritys oli hankkinut Dj-palveluita ravintolaansa toiselta yritykseltä. Dj-palveluista oli maksettu 3600,00 euroa kriittisenä aikana, eli kolme kuukautta ennen ravintola-alan yrityksen konkurssiin asettamista. Konkurssiin menneen ravintola-alan yrityksen konkurssipesä vaati Dj-palveluista maksettujen maksujen peräyttämistä konkurssipesään vedoten niiden huomattavamääräisyyteen suhteessa pesän varoihin. Konkurssiin mennyt ravintola-alan yritys oli saanut anniskeluluvulle jatkoaikaluvan sillä perusteella, että illoille järjestettäisiin ohjelmaa. Dj-palveluita tuottanut yritys oli tuottanut palveluita konkurssiin menneelle yritykselle useita vuosia, ja hinta oli aina pysynyt samana, 170 euroa per ilta. Yritysten välisessä sopimuksessa oli sovittu, että Dj-palvelut maksetaan suurempina erinä. Kuten aiemmin on todettu, huomattavamääräisenä maksuna pidetään n. 10 % pesän varoista. Dj-palveluita tuottaneelle yritykselle suoritettavat maksut olivat lähes 17 % pesän varoista, 21.500,00 eurosta. Maksut olivat siis huomattavamääräisiä. Tavanomaisuusarvioinnin kannalta Dj-palvelut olivat kuitenkin yrityksen toiminnan kannalta sekä jatkoaikaluvan ylläpitämisen kannalta välttämättömät. Tämän lisäksi palvelun kustannukset olivat kohtuulliset ja yritysten välinen maksukäytäntö oli pysynyt useita vuosia muuttumattomana. Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus katsoi, että maksut olivat tavanomaisia eikä näin ollen peräytettävissä konkurssipesään.

4.5.1 Ennenaikaisuuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa

Lain esitöissä on painotettu tulkintaa, jonka mukaan maksun muutaman päivän ennenaikaisuus ei aiheuta takaisinsaantiperustetta.⁶⁸ Maksun suorittamisen ennen eräpäivää on tulkittu olevan hyväksyttävää esimerkiksi silloin, kun ennenaikaisuudella on mahdollisuus alennuksen saamiseen tai se johtuu käytännön syistä. Tavanomaisuus tulee kyseeseen yleensä myös silloin, kun velallinen on suorittanut korkeakorkoisen velan paljon ennen erääntymispäivää korvatakseen sen edullisemmalla, uudella luotolla. Ennenaikaista suoristusta voidaan pitää tavanomaisena myös, jos se on ollut velallisen omaa maksukäytäntöä.⁶⁹

4.5.2 Maksuvälineen epätavallisuuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa

Maksu, joka on suoritettu epätavallisin maksuvälinein voi vain harvoin olla tavanomainen.

⁶⁷ Koulou 2009a, 324

⁶⁸ HE 102/1990, 59.

⁶⁹ Tuomisto 2012, 234.

Korkein oikeus on ratkaisussaan 1995:134 katsonut, että urakkasaamisen siirrolla suoritettua maksua ei pidetty tavanomaisena ja se katsottiin suoritetuksi epätavallisin maksuvälinein. Kyseisessä tapauksessa urakanantaja, pääurakoitsija ja aliurakoitsijat olivat sopineet, että osa urakkasummasta suoritettaisiin aliurakoitsijoille. Edellytyksenä maksulle oli, että aliurakoitsijat korjaisivat suorituksensa virheet ja puutteet. Korkein oikeus katsoi, ettei edellytys tehnyt maksusta tavanomaista. Ratkaisua perusteltiin sillä, että epätavallisin maksuvälinein suoritettua maksua voidaan pitää tavanomaisena vain harvoissa tapauksissa.⁷⁰

Vaikka tietyt sopimusjärjestelyt ja luovutustoimet ovat yleisiä, niiden käyttöä ei kuitenkaan TakSL 10 §:n mukaan katsota tavanomaisiksi, varsinkin jos niitä käytetään talousvaikeuksien seuraamusten välttelemiseksi. Tätä kyseistä asiaa korkein oikeus on ratkaisussaan 1998:78 korostanut. Kyseessä oli tapaus, jossa autoliike ja autoja maahantuonut liike olivat tehneet sopimuksen koskien varaosamyyntiä. Sopimukseen kirjattiin ehto varaosamyynnistä, jonka mukaan maahantuojalla oli oikeus lunastaa varaosat autoliikkeeltä, jos sopimus puretaan tai irtisanotaan. Sopimus purettiin ja maahantuojaa lunasti koko varaosavaraston. Autoliike asetettiin konkurssiin neljä päivää tämän jälkeen. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, ettei epätavallisin maksuvälinein suoritettua maksua voitu pitää tavanomaisena kun otetaan huomioon maksuun liittyneet olosuhteet ja niiden liittyminen autoliikkeen maksukyvyttömyyteen.⁷¹

4.5.3 Maksuajan pituuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa

Huomattavamääräisen suorituksen takaisinsaanti voi estyä tavanomaisuuden perusteella, jos maksu voidaan käsittää käteissuorituksena. Käteismaksuun voidaan rinnastaa kaupat, joissa kirjanpidollisten syiden vuoksi maksua ei voida periä muutoin kuin laskua vastaan.⁷² Yleisesti tavanomaisina voidaan pitää maksuja, jotka täytyy maksaa välittömästi laskulla tavaran toimituksen jälkeen tai toimituksen yhteydessä. Maksun tavanomaisuutta arvioitaessa oikea-aikaisuudelle on perusteltua antaa merkitystä.

4.5.4 Velkojansuosinta

Perusteltua on kiinnittää huomiota myös siihen, minkälaisia maksuja ja missä määrin velallinen on niitä suorittanut muille velkojille. Se, että velallinen on suorittanut huomattavia määriä maksuja tietyille velkojille, voi olla syy maksukyvyttömyyteen. Hyvin tavallista on, että velkoja suorittaa maksuja pääosin sellaisille velkojille, joiden kanssa velallisen on tärkeä säi-

⁷⁰ KKO 1995:134.

⁷¹ KKO 1998:78.

⁷² Tuomisto 2012, 236.

lyttää yhteistyö mahdollisen vararikon jälkeenkin tai joiden saatavista on annettu vakuuksia.

73

Toistuvien kulujen maksamista ei yleensä pidetä epätavallisena, eikä niissä katsota olevan kyseessä velkojansuosinnasta. Juoksevat kulut, kuten palkat, vuokrat ja verot ovat yrityksen toiminnan kannalta merkityksellisiä, eikä niiden yleensä katsota voivan aiheuttaa velallisen maksukyvyttömyyttä tai tulevaa konkurssia. Lain esitöissä on juokseville kuluille annettu eräänlainen taloudellinen etusija. Asiaa hankaloittaa hieman se, että juoksevia kuluja ei ole sen tarkemmin määritelty lain esitöissä tai laissa. Toisinaan hovioikeuden ratkaisukäytännössä juokseviin kuluihin on katsottu kuuluvan pysyvässä liikesuhteessa olleiden tavarantoimittajien saatavat.⁷⁴ Korkein oikeus on kuitenkin melko tuoreessa ratkaisussaan 2011:24 katsonut, että takaisinsaantilain puitteissa tavanomaisina voidaan pitää tyypillisesti palkkoja, vuokria ja veroja. Tapauksessa oli kyse kirjakaupan ja kustantajan välisistä huomattavamääräisistä maksuista. Kustantaja katsoi, että kysymys oli juoksevista kuluista, joita ilman kirjakaupan toimintaa ei olisi pystytty ylläpitämään. Korkein oikeus katsoi kuitenkin ratkaisussaan, ettei maksuja, joita kustantaja oli perinyt velalliselta sille myytäviksi toimitetuista kirjoista, voitu rinnastaa juokseviin kuluihin.⁷⁵ Ratkaisun perusteluissa ei ilmene ne seikat, joiden takia keskeisen tavarantoimittajan saatavat asetettiin tavanomaisuusharkinnassa eriarvoiseen asemaan kuin lain esitöissä mainitut esimerkkisaatavat. Tämän kaltainen erottelu ja linjaveto ratkaisukäytännössä on ongelmallista sillä säännöllisten tavarantoimittajien laskujen maksaminen tuskin on yhteydessä velallisen maksukyvyttömyyteen sen enempään kuin vuokrien, palkkojen ja verojenkaan maksaminen.⁷⁶

Juoksevien kulujen ajatellaan olevan tavanomaisia, kun taas muiden huomattavamääräisten maksujen tavanomaisuutta arvioidaan selkeästi kriittisemmin. Kuitenkin myös juoksevia kulujen tavanomaisuutta harkittaessa tulee ottaa huomioon ne seikat, jotka voivat tehdä juoksevien kulujen maksamisesta epätavanomaisia.

4.5.5 Maksuviivästyksen merkitys tavanomaisuusharkinnassa

Edes juoksevien kulujen maksamista ei voida pitää tavanomaisena, jos kyseinen maksu on viivästynyt pitkään. Lainvalmistelutöiden mukaan tällöin on todennäköistä, että velkojat ovat painostaen saaneet suorituksen maksuvaikeuksissa olevalta velalliselta. Tämä pätee myös arvioitaessa muiden kuin juoksevien kulujen tavanomaisuutta.⁷⁷ Viivästyksen ja sen keston

⁷³ Tuomisto 2012, 237.

⁷⁴ THO 20.3.2004 t. no 697 S 02/252.

⁷⁵ KKO 2011:24.

⁷⁶ Tuomisto 2012, 238.

⁷⁷ HE 102/1990.

merkitys ratkeaa yleensä tapauskohtaisesti. Voidaan sanoa, että alle kaksi viikkoa kestänyt viivästynyt juokseva maksu harvoin katsotaan epätavanomaiseksi, kun taas enemmän kuin neljän kuukauden viivästystä on pidetty lähes aina epätavanomaisina. Esimerkkinä tästä korkeimman oikeuden ratkaisu 2001:131, jossa 2-5 kuukautta viivästyneitä arvonlisäverosuorituksia pidettiin epätavanomaisina. Jos velkojalla on eri aikoina erääntyneitä saatavia, ratkaisevaa tavanomaisuusarvioinnin kannalta ovat pisimpään maksamatta olleet saatavat. Näin etenkin silloin kun maksuja ei ole kohdennettu velkojan eri saataville.⁷⁸

Tavanomaisena voidaan pitää hyvinkin pitkään viivästyneitä maksuja, jos velallisella on ollut tapa maksa velkansa viivästyneinä. Tämä koskee kuitenkin vain tapauksia, jossa kyseinen maksukäytäntö on säilynyt pitkään muuttumattomana. Korkein oikeus on ratkaisussaan 2002:45 perustellut velallisyhtiön tavarantoimittajalle kuusi kuukautta viivästyneenä suorittamaa huomattavamääräistä maksua tavanomaisena, sillä yhtiöt olivat useita vuosia noudattaneet maksukäytäntöä, jonka mukaan velallisyhtiö oli suorittanut yhdellä kertaa suuria velanlyhennyksiä, jotka olivat käsittäneet useita erääntyneitä laskuja⁷⁹. Hyväksyttävänä perusteena velallisen maksamien maksujen viivästyneiselle voidaan pitää esimerkiksi kausivaihtelua tulovirrassa. Kuitenkin useimmiten viivästyneet maksut viittaavat velallisen maksukyvyttömyyteen tai ainakin enteilevät taloudellisia vaikeuksia. Toisaalta velallisen tapa maksaa velkansa viivästyneenä, voi antaa perusteen oikea-aikaisen maksun peräyttämiseen. Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1995:106 velallinen oli maksanut takaisinsaantiaikana ennakonpidätyksiä, sosiaaliturvamaksuja ja liikevaihtoveroja lääninverovirastolle. Koska velallinen oli aikaisemmin säännönmukaisesti maksanut veronsa ja muut maksunsa huomattavasti viivästyneinä, ei ennakonpidätysten maksamista erääntymispäivänä voitu pitää tavanomaisena.⁸⁰

4.6 Sopimusoikeudellinen näkökulma velan maksun peräyttämiseen

Velan maksaminen johtuu yleensä jostakin sovitusta sopimuksesta ja velkoja täyttää sopimusveloitteensa toiselle osapuolelle maksamalla velan. Tästä poikkeavat luonnollisesti keinotekoiset sopimukset, joiden avulla velallinen pyrkii tahallisesti siirtämään varoja velkojien ulottumattomiin. Tämänkaltaisesta keinotekoisesta järjestelystä ei kuitenkaan ole kyse aina, kun velkoja maksetaan maksukyvyyn heikentyessä, vaan tosiasiallisesti sopimuksen aiheuttamien velvoitteiden täyttämistä, eli velkojen maksamisesta.

Sopimusoikeus perustuu sopimusvapaudelle, eikä sopimusoikeuden tarkoituksena ole säädellä ja ohjailla ihmisten käyttäytymistä, vaan säännellä toimintamahdollisuuksia ja niiden ehtoja.

⁸¹. Konkurssissa sopimusvapautta rajoitetaan velkojien oikeuksien turvaamiseksi. Sopimusoi-

⁷⁸ Tuomisto 2012, 243.

⁷⁹ KKO 2002:45.

⁸⁰ Tuomisto 2012, 249.

⁸¹ Tolonen 2000, 58.

keudellisesti ongelmaa ei siis ole konkurssiin asettamisen jälkeen, mutta voidaan katsoa että sopimusoikeudellisia ongelmia liittyy ennen konkurssia, kriittisenä aikana, suoritettuihin oikeustoimiin, jolloin velallisen toimintavapautta ei ole rajoitettu, mutta jotka saattavat tulla kumotuksi takaisinsaantilain edellyttämällä perusteilla.

Velan maksu peräytyy, kuten aiemmin todettu, jos se on tehty epätavallisin maksuvälinein, ennenaikaisesti tai pesän varoihin nähden huomattavalla määrällä. Peräyttämisedellytykset eivät kuitenkaan aina täyty, jos suoritukset ovat olleet sopimusvelvoitteiden mukaisia. Jos velan maksuna on sovittu esimerkiksi käytettävän hyödykkeitä, velan maksu on sopimusoikeudellisesti oikea eikä maksun suorittaminen epätavallisin maksuvälinein - kriteeri täyty. Kuitenkin maksu epätavallisin maksuvälinein voi sopimusoikeudellisesti olla pätevä, mutta takaisinsaannin näkökulmasta suoritettu epätavallisin maksuvälinein. Takaisinsaantiarvioinnissa kiinnitetäänkin tässä kohdassa huomiota velkojaan. Velkoja voi hyväksyä alkuperäisestä sopimuksesta poiketen myös muun kuin rahasuorituksen velan maksun suorituksena, ja näin ollen sopimus täyttyy, ja sopimusoikeudellisesti tämä on pätevä. Takaisinsaannin ja maksun peräyttämisen näkökulmasta asia voi kuitenkin olla toinen, sillä velkojan alkuperäisellä tahdolla katsotaan olevan vaikutusta. Jos velkoja olisi alun perin ja ensisijaisesti hyväksynyt vain rahamaksun, mutta velkojan maksuvaikeuksien vuoksi hyväksynyt maksun esimerkiksi tavaroilla, velan maksu voidaan katsoa suoritetuksi epätavallisin maksuvälinein ja peräyttämisen edellytykset täyttyä.⁸²

Sopimusoikeudenkin näkökulmasta on siis selvää, että velan maksu epätavallisin maksuvälinein tai ennenaikaisesti voi tulla peräytetyksi konkurssitakaisinsaannissa, jos se ei vastaa alun perin velallisen ja sopimuskumppanin sopimusta. Velan maksu pesän varoihin nähden huomattavalla määrällä on taas sopimusoikeudellisesta näkökulmasta hieman ongelmallisempi käsite. Maksu voi olla sopimusoikeudellisesti oikein, mutta saattaa silti joutua peräytetyksi huomattavamääräisyyden kriteerillä. Huomattavamääräiset maksut ovat n. 10 % pesän varallisuudesta ja täten velallisen sopimuskumppanille suorittamat maksut ovat suhteessa velallisen varoihin. Tämä tarkoittaa sitä, että vähäiseltäkin vaikuttava velan maksu voi olla huomattava. Sopimuksen toisella osapuolella, velan maksun saajalla, edellytetään olevan tarkka tieto velallisen, sopimuskumppaninsa, varallisuudesta, jotta tämä pystyy punnitsemaan sitä riskiä, tuleeko velan maksu mahdollisesti peräytettäväksi. Huomattavamääräiset, osapuolten väliseen sopimukseen perustuvat maksut voidaan kuitenkin pyrkiä näyttämään tavanomaisiksi, jolloin on mahdollista, että tavanomaisuus-kriteeri kumoaa velan maksun peräyttämisen kriteerit.⁸³ Esimerkkinä tästä on kappaleessa 4.5 käsitelty Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden ratkaisu 08/2139.

⁸² Tuomisto 2002, 167.

⁸³ Tuomisto 2012, 227.

5 Johtopäätökset ja pohdintaa

Takaisinsaantilakia tutkiessani ja työtä kirjoittaessani huomasin, että suurimpia ongelmia aiheuttaa se, että laissa ei ole aina tarkasti määritelty tiettyjä käsitteitä, sekä se, että takaisinsaantilakia sovelletaan kaikenlaisiin yrityksiin ja kaikilla eri toimialoilla toimiviin yrityksiin. Tämä on selkeästi aiheuttanut ongelmia oikeuskäytännössä, ja ratkaisukäytäntö ja lain tulkinta poikkesivat eri ratkaisuissa toisistaan. Suurimman ongelman, ja eniten ennakkoratkaisuja on aiheuttanut maksun tavanomaisuus. Kuten aiemmin on mainittu, maksujen peräyttäminen konkurssipesään ei ole mahdollista, jos maksua voidaan pitää tavanomaisena, vaikka se täyttäisikin yhden tai useamman TakSL 10 §:n alaisen kriteerin. Yrityksen juoksevia maksuja pidetään lähtökohtaisesti tavanomaisina, mutta hovioikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä näitäkin maksuja on peräytetty konkurssipesään vaihtelevilla perusteilla.

Velan maksun peräyttämisen edellytyksiä tutkiessani pohdin myös takaisinsaannin alaisten maksujen palautusvelvollisen asemaa ja peräyttämisen kohtuuttomuutta suhteessa heihin. Usein palautusvelvollisuus tulee yllätyksenä eikä siihen näin ollen ole osattu mitenkään varautua. Varsinkin huomattavamääräisten maksujen suhteen arviointi on ongelmallista palautusvelvollisen kannalta. Peräyttäminen on riippuvainen pesän varallisuudesta, eikä ennakoitua helpota se, että velallisen (konkurssipesän) varallisuus voi muuttua oleellisesti oikeustoimen suorittamisen jälkeen. Palautusvelvollisen on oikeastaan mahdotonta varautua maksun peräyttämiseen huomattavamääräisenä toisin kuin epätavallisin maksuvälinein tai ennen aikaisesti suoritun maksun kohdalla. Viimeksi mainittujen suoritusten kohdalla voidaan helpommin todeta ryhtymisen moitittavaan järjestelyyn. Peräyttäminen on joissakin tapauksissa aiheuttanut palautusvelvollisen asettamiseen konkurssiin. TakSL 22 § tarjoaa mahdollisuuden sovittelemiseen, jolla on pyritty lieventämään takaisinsaantiperusteiden ja pitkien takaisinsaantiaikojen yllätyksellisyyttä palautusvelvolliselle.⁸⁴ Sovittelu edellyttää kuitenkin painavaa syytä, ja sitä ei ole oikeuskäytännössä juurikaan harjoitettu. Korkein oikeus on todennut TakSL 22 §:n osalta, että sitä on syytä soveltaa vain poikkeuksellisissa tilanteissa.⁸⁵

Haasteellista työssäni oli lähteiden määrän vähäisyys sekä vaihteleva oikeuskäytäntö, josta oli haastavaa löytää yhtenäistä linjaa. Kirjallisuuden sisältö oli melko yksipuolista, koska lähes kaikki ajankohtaiset teokset ovat saman henkilön kirjoittamia. Konkurssioikeudesta ja -menettelystä löytyi kirjallisuutta runsaasti, mutta takaisinsaannin ja velan maksun peräyttämisen osalta kirjallisuus oli vähäistä. Työhöni on koottu yhteen se materiaali, jonka lainsäädännöstä, esitöistä, kirjallisuudesta ja sähköisistä lähteistä olen löytänyt.

⁸⁴ HE 102/1990, 24.

⁸⁵ KKO 1999:38.

Haastavaa oli myös työn rajaaminen. Halusin pitää työni ehdottoman tiiviinä ja aiheen selkeästi rajattuna, jonka takia työssäni jäi tarkastelematta monia konkurssimenettelyn ja takaisinsaannin kannalta oleellisia seikkoja.

Koen, että työssäni pesähoitajan avustajana opinnäytetyöstäni oli suuri apu minulle sekä muille pesähoitajan tukitoimille.

Lähteet

Painetut lähteet

Havansi, E. 1992b. Suomen konkurssioikeus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Hoffrén, M. 2007. Viivästyneenä maksetun palkan takaisinsaanti konkurssipesään. Turku: Turun yliopisto.

Koulu, R. 2009a. Konkurssioikeus. Helsinki: WSOYpro.

Koulu, R. 1999. Palautus- ja korvausvastuu konkurssitakaisinsaannissa. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2004. Konkurssilaki. Helsinki: WSOY.

Könkkölä, M. & Linna, T. 2013. Konkurssioikeus. Helsinki: Talentum Media Oy.

Leppänen, T. 1992. Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Nenonen, M. 2004. Konkurssipesän hoitaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Tolonen, H. 2000. Siviilioikeuden yleiset periaatteet. Vantaa: Werner Söderström Lakitieto Oy.

Tuomisto, J. 1995. Takaisinsaannista, erityisesti maksun ja vakuuden peräyttämisestä konkurssissa. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Tuomisto, J. 2002. Takaisinsaannista, erityisesti maksun ja vakuuden peräyttämisestä konkurssissa. Helsinki: Talentum Media Oy.

Tuomisto, J. 2010. Sopimus ja insolvenssi. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Tuomisto, J. 2012. Takaisinsaanti. Helsinki: Talentum Media Oy.

Virallislähteet

HE 102/1990 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 26/2003 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle konkurssilainsäädännön uudistamiseksi.

LaVM 6/2003 vp. Lakivaliokunnan mietintö konkurssilainsäädännön uudistamisesta.

Sähköiset lähteet

[Konkurssiasian neuvottelukunnan suositukset. 2004. Velkojainkokouksen järjestäminen ja päätösvallan käyttö. Viitattu 20.4.2014.](http://www.konkurssiasiamies.fi/27680.htm)

<http://www.konkurssiasiamies.fi/27680.htm>

Konkurssiasian neuvottelukunnan suositukset. 2004. Konkurssivalvonta ja jakoluettelo. Viitattu 19.4.2014.

<http://www.konkurssiasiamies.fi/62695.htm>

Kuviot

Kuvio 1: Kaavio konkurssimenettelystä

Liitteet

Liite 1. Haastehakemus takaisinsaantiasiassa

KANTA-HÄMEEN KÄRÄJÄOIKEUS

Asia	Takaisinsaanti konkurssipesään ja velkomus
Kantaja	Toimisto Oy:n konkurssipesä pesänhoitaja, asianajaja AA Asianajotoimisto AA Oy Osoitetiedot
Vastaaja	Yhtiö Oy XXXXXX-X Osoitetiedot
Forum	XX käräjäoikeus on takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain ja vastaajan kotipaikan mukainen tuomioistuin
Vaatimukset	Pyydämme kunnioittavasti, että vastaaja velvoitetaan <ol style="list-style-type: none">1. maksamaan konkurssipesälle 25.000,00 euroa laillisine viivästyskorkoineen ja2. maksamaan omaisuuden arvolle korkolain mukaista korkoa 5.2.2014 alkaen3. korvaamaan oikeudenkäyntikulut tässä asiassa täysimääräisesti korkolain mukaisine viivästyskorkoineen kuukauden kuluttua tuomion antopäivästä lukien. Kantajan oikeudenkäyntikulujen määrä täsmentyy myöhemmin.
Perustelut	Toimisto Oy on asetettu konkurssiin XX käräjäoikeudessa 12.12.2012. Konkurssihakemus on tullut vireille 26.10.2012. Konkurssipesän pesäluetteloon merkityt varat ovat 17.000,00 euroa ja velat 200.000,00 euroa. Velat ovat 183.000,00 euroa varoja suuremmat. Yhtiön tosiasiallinen toimiala on ollut perävaunujen huolto, valmistus ja myynti. Yhtiön hallituksen jäseniä ovat olleet XX ja X. XY on toiminut myös yhtiön toimitusjohtajana.

Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain mukaan maksu velallisen läheiselle peräytyy, jos se on maksettu määrällä, jota pesän varoihin nähden on pidettävä huomattavana ja jos maksu on suoritettu myöhemmin kuin kaksi vuotta ennen konkurssin vireilletulopäivää. Konkurssipesää selvitettäessä on todettu, että yhtiön varoista on 30.8.-11.12.2012 maksettu Yhtiö Oy:lle yhteensä 25.000,00 euroa. Maksut on yksilöity todisteessa nro 2. Nämä suoritukset ovat pesän varoihin nähden huomattavia ja ne on tehty vain muutamia kuukausia ennen konkurssia.

Tiliotteilta ei käy ilmi, mistä maksuista on kyse. Yhtiö Oy:ltä on pyydetty selvitystä suoritusten oikeellisuudesta lähetetyllä kirjeellä, mutta yhtiö ei ole vastannut selvityspyyntöön. Toimisto Oy:n kirjantpito on tehty 12/2011 asti. Maksuille ei ole löytynyt perustetta kirjantpitoaineistosta.

Yhtiö Oy:tä on pidettävä takaisinsaannista annetun lain mukaisena velallisen läheisyhtiönä, koska Toimisto Oy:n hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja XX on myös Yhtiö Oy:n toimitusjohtaja ja hallituksen jäsen.

Toimenpiteellä on suosittu Yhtiö Oy:tä toisten velkojien kustannuksella. Siirrot on tehty juuri ennen konkurssia ja pesäluettelossa on todettu, että yhtiön velat ovat huomattavasti varoja suuremmat. Yhtiö on ollut maksuajankohtana maksukyvytön ja ylivelkainen. Toimisto Oy:n läheisenä Yhtiö Oy:n katsotaan tienneen yhtiön maksukyvyttömyydestä.

Saatavaa vaaditaan sekä velkomuksena että takaisaantiperusteisena mm. takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §, 4 §, 5 §, 10 §, 15 §, 17 § ja 23 § perusteella.

Todistelu

Asiakirjatodistelu

1. Todiste 1
Todistusteema:
2. Todiste 2
Todistusteema:
3. Todiste 3
Todistusteema:

Henkilötodistelu

1. Todistaja 1
Todistusteema:
2. Todistaja 2
Todistusteema:

3. Todistaja 3
Todistusteema:

Paikka, päiväys ja allekirjoitus

Paikka ja aika

Asianajaja AA
asianajaja, kotipaikka
Toimisto Oy:n konkurssipesän pesänhoitajana